

Ks. dr hab. Bogdan Biela, prof. UŚ
Instytut Nauk Teologicznych
Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach

Recenzja pracy doktorskiej

Ks. Artur Sepioło, *Formacja podstawowa w Szkołach Nowej Ewangelizacji w Polsce jako synteza Deuterokatechumenatu Ruchu Światło-Życie i Fundamentu Życia Chrześcijańskiego Szkoły Ewangelizacji św. Andrzeja*. Opole 2023, ss. 319. Uniwersytet Opolski. Instytut Nauk Teologicznych. Promotor ks. prof. dr hab. Jan Kochel

Już w czasach mojej młodości czyli w połowie lat siedemdziesiątych ubiegłego wieku uczestniczyłem w oazach (tak na marginesie pochodzę z parafii, gdzie najdłużej jako wikary w latach pięćdziesiątych pracował ks. Blachnicki), później na KUL-u naukowo zająłem się twórczością teologiczną ks. Blachnickiego, poza tym jeszcze w Seminarium, także badawczo zafascynowała mnie Odnowa w Duchu Świętym, dzięki której z kolei będąc Duszpasterzem Akademickim w Katowicach w latach dziewięćdziesiątych miałem możliwość uczestniczenia w kilku kursach Szkół Nowej Ewangelizacji. W tym kontekście nie może dziwić, iż chętnie przyjąłem propozycję zrecenzowania pracy ks. Artura Sepioła. Jej temat jest bowiem nie tylko bardzo bliski memu sercu i moim poszukiwaniom naukowym, ale przede wszystkim dotyczy spraw niezwykle istotnych dla żywotności Kościoła w Polsce. Wstępna analiza układu pracy, struktury podziału treści oraz kolejności rozdziałów rokowała rzetelną refleksję nad założonym problemem pracy.

1. Opis pracy

Rozprawa doktorska ks. Artura Sepioła *Formacja podstawowa w Szkołach Nowej Ewangelizacji w Polsce jako synteza Deuterokatechumenatu Ruchu Światło-Życie i Fundamentu Życia Chrześcijańskiego Szkoły Ewangelizacji św. Andrzeja* obejmuje 319 str. i

składa się ze spisu treści, wykazu skrótów, wstępu, pięciu rozdziałów (Formacja podstawowa w Ruchu Światło-Życie, Pedagogia Ruchu Żywego Kościoła, Formacja podstawowa w Szkole Ewangelizacji Świętego Andrzeja, Pedagogia Szkoły Ewangelizacji Świętego Andrzeja, Formacja podstawowa w Polskich Szkołach Ewangelizacji św. Andrzeja), zakończenia, bibliografii, streszczenia i abstraktu. Pierwszy rozdział wprowadza w historię powstania Ruchu i jego cykl formacyjny, skupiając się na procesie deuterokatechumenalnym. Bo to właśnie powtórny katechumenat stał się kluczową pastoralną propozycją ks. Franciszka Blachnickiego. Przedstawiono zatem kolejne trzy lata formacji, zawierające Oazy rekolekcyjne II i III stopnia oraz pracę w grupie formacyjnej przy parafii. W pierwszym roku opisano: postewangelizację, dziesięć kroków ku dojrzałości chrześcijańskiej oraz pierwszy rok formacji w kręgach Domowego Kościoła [DK]. W drugim roku: wprowadzenie w Biblię, kręgi liturgiczne oraz notatnik wielkopostny połączony z rekolekcjami w czasie Triduum oraz formację w DK. W trzecim roku dwa podręczniki: *Drogę do wspólnoty* i *Szkołę Chrystusa*, Oazę Rekolekcyjną Diakonii oraz kolejny rok formacji podstawowej w DK.

W rozdziale drugim omawiającym pedagogię RŚŻ omówiono cele Ruchu, którymi są nowy człowiek (staje się nim przez: wdrażanie do życia słowem Bożym, wdrażanie do życia modlitwy, wychowanie do liturgii sakramentalnej, doprowadzenie do przemiany wewnętrznej - *metanoi*, dawanie świadectwa, wdrażanie do życia we wspólnocie); nowa wspólnota (zjednoczenie każdej pojedynczej osoby z Bogiem, utworzenie małej grupy, stworzenie wspólnoty wspólnot. Realizacją nowej wspólnoty w wymiarze strukturalnym jest nowa parafia zdolna podjąć dzieło ewangelizacji) i nowa kultura która jest antytezą cywilizacji masowej, konsumpcyjnej i nastawionej na sukces. Najobszerniejsza część rozdziału drugiego opisuje zasady i metody, które odkrył, wypracował i zastosował Blachnicki w RŚŻ. Zasady Autor rozprawy podzielił na teologiczne i socjologiczne. Do pierwszych zaliczył: Biblijną zasadę jedności światła i życia jako centralną ideę wychowawczą w Ruchu; Nowy człowiek żyjący we wspólnocie tworzy nową kulturę (jest to zasada, która urosła do rozmiarów systemu pedagogicznego); Potrzebę powtórnego katechumenatu dla ochrzczonych (w tej zasadzie zawarta jest konieczność budzenia wiary przez ewangelizację oraz bogactwo dynamiki małej grupy, rozliczne metody pracy z Pismem świętym oraz *mistagogia* – wprowadzanie w doświadczenie religijne wspólnoty eklezjalnej); Zasada życia i działania Kościoła jako *communio* (Kościół żywy i życiodajny jako sakrament realizuje się we wspólnocie braterskiej. Konsekwentnie chcąc rzeczywiście zbudować wspólnotę w parafii, trzeba zacząć od tworzenia małych wspólnot. „Kościół-communio w znaku widzialnym to parafia, która gromadzi różne

posługi i zadania lokalnej społeczności wierzących, a tym samym jest znakiem oraz sposobem urzeczywistniania się Kościoła powszechnego. W ten sposób formuła „parafia jest wspólnotą wspólnot”, stała się w Ruchu kolejną zasadą”); Uczniostwo w szkole Chrystusa (w tej zasadzie zawarte są kolejne: nikt nie rodzi się uczniem Chrystusa oraz życie rodzi się z życia. „Skutkiem zastosowania tej zasady była troska o stworzenie grona animatorów i solidną ich formację”); Chrystocentryzm formacji („Jest to przemyślana i skutecznie przeprowadzona idea centralna. Podejmowane w takiej optyce działania, pozwalają poznać Boga, Jego miłość i mądrość, zbawcze dzieła i zamysły oraz przyłgnąć do nich, odpowiadając pobożnością biblijną i eucharystyczną. „Skutkiem tak pojętego chrystocentryzmu wychowawczego będzie nadanie życiu religijnemu charakteru wybitnie osobistego i personalistycznego. Prawdy wiary nie będą wtedy oderwanymi i abstrakcyjnymi formułkami, ale tajemnicami Osoby Chrystusa, wokół której koncentrują się wszystkie osobiste i wspólnotowe działania”); Wprowadzenie w misterium – *mistagogia* („Wprowadzanie w tajemnicę Kościoła stanowi główny zamysł formacji katechumenalnej, która wprowadza w doświadczenie modlitwy, liturgii, słowa Bożego [...]. Z zasady wprowadzania w misterium wynika w prostej linii użycie metody przeżyciowej w czasie rekolekcji letnich”); Liturgia jako uprzywilejowane miejsce aktualizowania się *communio*. Z kolei do zasad socjologicznych autor zaliczył następujące: „Z każdej komunii wypływa życiodajna moc” („Ta *communio* – zrealizowana w pełni w Niepokalanej Oblubienicy Słowa, a potem na jej wzór realizowana w nas – tworzy istotę Kościoła. Zarówno fizyczna, jak i duchowa płodność jest skutkiem oblubieńczego oddania, bowiem miłość wzajemnego oddania się osób jest zawsze życiodajna i płodna. Uczestniczymy więc w Kościele w procesie przekazywania innym łask nowego życia. Poprzez różnorodną diakonię Kościoła, przy naszym udziale, staje się życiodajnym, zatem macierzyńskim”); Charyzmat jest podstawą odkrycia i funkcjonowania diakonii („Kościoła nie dzieli się na aktywnych i biernych członków, ale jest wspólnotą osób realizującą charyzmaty. Dla Blachnickiego Kościoła od strony ludzkiej jest wspólnotą charyzmatów i służb, a charyzmat rozumiany jest tu zarówno jako uzdolnienie, jak i zobowiązanie do służby”); Masy przez elity, elity w służbie mas („Bez istnienia grup elitarnych, nastawionych dynamicznie, apostołsko wobec środowiska nie da się zatrzymać zjawiska słabnięcia wiary w polskim społeczeństwie”. W ramach tych poszukiwań, pojawiła się zasada mniejsza: „Apostołami młodzieży mogą być tylko młodzi”. Konsekwencją stosowania tej zasady było także założenie i rozwijanie idei Krucjaty Wyzwolenia Człowieka: „Przez abstynencję niektórych, do wolności wszystkich”). Z zasadami wiążą się w sposób naturalny metody stosowane w formacji katechumenalnej RŚŻ. Są to: Metody pracy z Pismem świętym (Namiot spotkania jako metoda modlitwy Biblią, Słowo

życia, Krótkie formuły wiary, Rozmowa ewangeliczna, Ewangeliczna rewizja życia, Dzielenie się Ewangelią, Kręgi biblijne, Kręgi liturgiczne); Metoda „Światło – Życie”, czyli dostosowywanie ludzkiego postępowania do wezwania Bożego (Blachnicki nazywa tę formułę metodą pedagogiczną polegającą na stałym dążeniu do podciągania życia do wymagań światła: rozumu, sumienia, słowa Bożego, Jezusa Chrystusa, Kościoła); Nauczanie wychowujące (zaangażowanie w ten proces wszystkich władz człowieka – poznawczych i wolitywnych, naturalnych i nadnaturalnych); Rola metody przeżyciowo-wychowawczej (Postulat nauczania wychowującego prowadzi do postulatu nauczania przeżyciowego, tj. wywołującego i pielęgnującego przeżycia u wychowanków); Dynamizacja działań poprzez koncentrację na jednej zasadzie i na jednym celu; Skuteczność poprzez inicjację; Dialog jako metoda; Praca w małej grupie; Uczestnictwo w liturgii; Szkoła pracy; Formacja uczniów; Parafia jako wspólnota wspólnot; Wychowywanie do służby w systemie diakonijnym; Powtórny katechumenat ochrzczonych (Cykl spotkań formacyjnych jest mistrzowsko zastosowaną w praktyce metodą katechetyczną, przetłumaczoną na język rekolekcji oraz rocznej pracy w grupie, gdzie uczestnicy wprowadzani są we wszystkie elementy życia kościelnego. Wyakcentowanie Pisma świętego, wspólnoty oraz stopniowego wdrażania w tajemnice Boże spełnia wszystkie postulaty wychowania katechumenalnego). Rozdział kończy się wskazaniem, jakie wynikają z przeprowadzonej w nim analizy dla dzisiejszych uczestników Ruchu Światło-Życie oraz dla Kościoła w Polsce. Głównym postulatem jest wprowadzenie w każdej polskiej parafii systemu powtórnego katechumenatu dla dorosłych.

Rozdział trzeci opisuje powstanie i rozwój Szkoły Ewangelizacji św. Andrzeja (SESA) i prezentuje pierwszy etap jej formacji „Fundamenty życia chrześcijańskiego”, na który składają się krótkie kilkudniowe rekolekcje nazywane Kursami. Są to: *Kurs Emaus*, *Jan*, *Jezus w 4 Ewangeliach*, *Historia zbawienia*, *Mojżesz* i *Błogosławieni jesteście*. Omówione także zostały ich formacyjne atuty w postaci biblijności, dynamiczności i atrakcyjności przekazu treści.

W kolejnym rozdziale Autor skupił się na metodologii SESA. Przedstawił w nim dorobek Szkoły w postaci sześciu zasad, dwunastu technik dydaktycznych i pięciu metod połączonych w jeden system pedagogiczny. Sześć zasad formacji obejmuje zasadę teologiczną, profetyczną, ewangeliczną, filozoficzną, pedagogiczną i epistemologiczną. Techniki dydaktyczne wskazują na przygotowanie otoczenia, poznanie odbiorcy, zwiększanie poczucia własnej wartości u wychowanka, zintegrowanie społeczności uczących się, użycie pochwały, pobudzanie prawej półkuli mózgowej, zadawanie pytań, tłumaczenie przykładem, świadectwo

życia, weryfikacja odbioru, powtarzanie dla łatwiejszego zapamiętania i uczenie się zintegrowane. Przedstawione metody pedagogiczne to: „aktywno-uczestnicząca”, „znaczeniowego uczenia się”, „personalizowania we wspólnocie”, „implozja – eksplozja” i „od praktyki do teorii”. Następnie prześledzone zostały elementy psychologii rozwojowej i społecznej używane w SESA. Są to: psychologia poznawcza - realizm epistemologiczny, psychologia postaci, elementy motywacyjne na kursach Szkół Nowej Ewangelizacji (SNE). Do wskazań pastoralnych zostały zaliczone: Chrystocentryzm w przepowiadaniu i formacji SESA, Symbolizm w interpretacji Pisma świętego, Podstawy życia chrześcijańskiego jako pierwszy okres po ewangelizacji, Członkowie ekipy posługującej – przeżycie kursu na drugim poziomie, Kurs jako sprawne narzędzie formacji według metodyki SESA. Kolejny punkt pokazuje w jaki sposób przebiega weryfikacja skuteczności pierwszego etapu formacji. Ostatni to podsumowanie i wnioski. Wśród przedstawionych wniosków na pierwszy plan wysuwa się postulat, by duszpasterstwo w Polsce obficie skorzystało z tego dorobku.

Rozdział piąty prezentuje formację podstawową trzech wybranych polskich Szkół Nowej Ewangelizacji: Wspólnoty Galilea (Stryszawa), Wspólnoty Przyjaciele Oblubieńca (Lublin) oraz Szkoły Nowej Ewangelizacji Jezusa Zmartwychwstałego (Gliwice). Autor dysertacji podkreśla, że twórcy programów w polskich SNE otwarcie przyznają się do dziedzictwa jakim jest dzieło ks. Franciszka Blachnickiego. W propozycjach formacyjnych połączyli systematyczność codziennej pracy i dynamizm wspólnotowego wzrastania małej grupy przy parafii z dynamicznością kerygmaticznego przepowiadania i twórczością metodologii SESA. Wszystkie trzy połączyły, co dysertacja próbowała wykazać, elementy proponowane zarówno przez Blachnickiego, jak i Prado Floresa. W swojej propozycji formacyjnej Wspólnota Galilea, nawiązała bardziej do zasad i metodologii SESA, natomiast pozostałe dwie szkoły do tradycji Ruchu Światło-Życie. Pierwsza z propozycji, daje impuls poprzez rozbudowane spotkanie, będące swego rodzaju dynamicznym dniem skupienia, z którego wynikają ćwiczenia i praktyki w zadanym temacie na cały następny miesiąc. Wspólnota Przyjaciele Oblubieńca i Szkoła Ewangelizacji Jezusa Zmartwychwstałego, postawiły bardziej na codzienną, systematyczną pracę indywidualną każdego z uczestników, który z podręcznikiem w jednej, a z Biblią w drugiej ręce, przepracowuje każdy wymiar swego życia osobistego, rodzinnego, zawodowego i kościelnego. Można wskazać na pięć głównych idei formacji podstawowej wypracowanej w przedstawianych wspólnotach: Oparcie się na Piśmie świętym jako źródle nie tylko informacji, ale źródle życia, z którego wypływa modlitwa i codzienna postawa; Wskazanie na niezbędność inspirowanej przez Parakleta małej grupy

formacyjnej, dającej wsparcie, rozwój i rozeznanie swego miejsca i powołania w Kościele; Przeżywanie Eucharystii jako miejsca obecności Boga i szczytu działalności Kościoła, który jako Oblubienica uwielbia swego Pana; Zaakcentowanie osobistych wyborów i stopniowo podejmowanych decyzji, które są odpowiedzią na wszechmocną i wszechogarniającą Ewangelię łaski; Zachowanie równowagi w całym procesie między tym co w nim indywidualne i wspólnotowe, intelektualne i emocjonalne, teoretyczne i praktyczne, tradycyjne i nowoczesne, spontaniczne i zaplanowane. Idee to pokrywają się z sześcioma funkcjami katechumenatu określonymi przez F. Blachnickiego: wprowadzenie do życia słowem Bożym, modlitwą, sakramentami oraz wprowadzenie na drogę nieustannego nawrócenia, dawania świadectwa i służby na rzecz wspólnoty. W ten sposób formacja podstawowa staje się szkołą wiary, szkołą życia ewangelicznego, szkołą modlitwy i szkołą służby. Jak zauważa Autor dysertacji - po przeprowadzonej analizie porównawczej - formacja wypracowana w Polsce nie jest tylko kompilacją materiałów Ruchu Światło-Życie i SESA. Jest samodzielnym i oryginalnym programem, w którym do formacji intelektualnej, duchowej i pastoralnej dołączona została osobowościowa, małżeńska i zawodowa. Obok troski o osobiste uświęcenie i zbawienie innych, pojawia się w formacji droga kształtowania dojrzałej osobowości i tworzenia chrześcijańskiego stylu życia w domu rodzinnym i pracy zawodowej. W efekcie „zbierając wszystkie argumenty treściowe i strukturalne oraz wypowiedzi samych twórców formacji podstawowej w SNE, można potwierdzić, iż kształt formacji podstawowej polskich Szkół Nowej Ewangelizacji jest wynikiem połączenia dziedzictwa deuterokatechumenalnego Ruchu Światło-Życie oraz Pierwszego etapu formacji SESA” (s. 295).

2. Ocena merytoryczna

Ks. Artur Sepioło słusznie zauważył - co jest niewątpliwie istotnym walorem recenzowanej rozprawy, a jednocześnie w jakimś sensie źródłem jej zaistnienia - że „życie wspólnotowe jakie zaczęło się rozwijać i wciąż powiększająca się liczba pragnących się w nie zaangażować osób dotąd oziębłych religijnie, nie mogły być jedynymi czynnikami wpływającymi na powstanie w Polsce materiałów formacji podstawowej, takie bowiem zjawiska miały miejsce i w innych krajach, w których rozwinęła się SESA. Musiał zaistnieć jeszcze inny czynnik. Specyficzny dla Polski i polskiego Kościoła. Badania podjęte w ramach niniejszej pracy stawiają sobie za cel odnalezienie tego trzeciego – niezbędnego czynnika. Tezą roboczą jest zatem stwierdzenie, iż powstająca w polskich Szkołach Nowej Ewangelizacji (SNE) formacja podstawowa jest wynikiem połączenia myśli José H. Prado Floresa – założyciela Szkoły Ewangelizacji św. Andrzeja i myśli sługi Bożego ks. Franciszka

Blachnickiego – założyciela Ruchu Światło-Życie” (s. 8). Inaczej mówiąc, „Dynamizm nowej ewangelizacji promującej kerygmat połączył się z pragnieniem odnowy parafii przez grupy deuterokatechumenalne. Z tego właśnie spotkania mogły powstać materiały formacyjne w polskich Szkołach Nowej Ewangelizacji w Polsce” (s. 8). Najbardziej dojrzałą formę – jak zauważa Autor rozprawy - przybrały materiały Wspólnoty Galilea ze Stryszawy, Wspólnoty Przyjaciele Oblubieńca z Lublina oraz Szkoły Nowej Ewangelizacji Jezusa Zmartwychwstałego z Gliwic. Ta właśnie, powstała na polskim gruncie formacja, stała się podstawą naukowych poszukiwań ks. Sepiolo, w ramach których starał się odpowiedzieć na pytania: Dlaczego powstała? Dlaczego w takiej, a nie innej formie? Co jest cechą wspólną opracowań wygenerowanych w różnych regionach kraju? Aby na te pytania udzielić odpowiedzi, przeanalizował treść i formę tej formacji oraz duchowe środowisko, w którym rozwijali się jej twórcy. Jak się okazało tym środowiskiem był najpierw polski Ruch Światło-Życie a następnie Szkoła Ewangelizacji św. Andrzeja. Podjęcie tak zarysowanej problematyki jest nie tylko nowatorskie ale daje możliwość ukazania szerokiego spectrum działalności formacyjnej RŚŻ oraz SNE mających niebagatelny wpływ na kształt *cura pastoralis* w Polsce. Dlatego też konsekwentnie pierwszym polem zainteresowania Autora jest formacja podstawowa Ruchu Światło-Życie. Rozdział pierwszy wprowadza w historię powstania Ruchu i jego cykl formacyjny, skupiając się na procesie deuterokatechumenalnym. Bo to właśnie powtórny katechumenat stał się kluczową pastoralną propozycją ks. Franciszka Blachnickiego. Na szczególną uwagę zasługuje solidnie przeprowadzona analiza procesu przyjęcia idei katechumenatu jako osnowy i metody formacji podstawowej u Franciszka Blachnickiego oraz związana z tym refleksja na temat metod formacyjnych i narzędzi pedagogicznych stosowanych w jej trakcie. Krytyczna analiza przebadanych materiałów formacyjnych pozwoliła Autorowi dysertacji na wyciągnięcie ważnych pastoralnie wniosków. Głównym postulatem jest wprowadzenie w każdej polskiej parafii systemu powtórnego katechumenatu dla dorosłych. Jako wieloletni członek Komisji Teologiczno-Programowej RŚŻ w pełni zgadzam się z wnioskami i postulatami Autora dysertacji. Analizując formację w Szkole Ewangelizacji św. Andrzeja, Autor scharakteryzował pierwszych siedem kursów, traktowanych w SESA jako pierwszy etap formacji nazywany „Fundamentami życia chrześcijańskiego”. Tutaj na szczególną uwagę zasługuje analiza kursów jako metody formacji przeznaczonej zwłaszcza dla dorosłych. Badanie krytyczne realizowanej formacji pozwoliło Autorowi na wyciągnięcie m.in. ważnego wniosku, że uczestnictwo w kursach owszem budzi motywację, tworząc system „skokowy”, ale nie „systematycznościowy”. Dlatego też wypracowanie formacji podstawowej „w ciągu roku” dla osób uczestniczących w kursach, a

zwłaszcza w powstałych wspólnotach stało się postulatem niezwykle istotnym. Ks. Sepioło badając formację wypracowaną w ostatnich latach w trzech polskich Szkołach Nowej Ewangelizacji przebadał źródła inspiracji, metody, materiały oraz elementy formacji wypracowanej w tych szkołach. Na tej podstawie – co jest istotnym novum pracy – wykazał, że formacja podstawowa SNE w Polsce będąc korelacją formacji oazowej z formacją SNE nabiera charakteru szczególnej, polskiej drogi kształtowania osób zewangelizowanych. Jest to o tyle istotne, iż może a nawet powinno to być źródłem inspiracji w kształtowaniu strategii duszpasterstwa ewangelizacyjno-katechumenalnego w Polsce. Jako pastorałście zabrakło mi w tym ostatnim rozdziale pewnej konsekwencji a w związku z tym pewnego twórczego „krytycyzmu”. Mianowicie tylko w drugim pkt. piątego rozdziału rozprawy jest podpunkt „Blaski i cienie formacji podstawowej Wspólnoty Przyjaciele Oblubieńca. Czyżby w pozostałych tych „cieni” nie było? Jeśli chodzi o Wspólnotę Galilea mamy tylko podsumowanie a w opisie SNE Jezusa Zmartwychwstałego w ogóle go nie ma. Nie wchodząc w szczegółową analizę materiałów, które musiałbym dokładnie przestudiować wiem np., że jeśli chodzi o Wspólnotę Galilea to wiem, że istnieją czy też istniały (nie jestem na bieżąco) problemy powstające choćby na styku parafia i winnice, które gromadzą się na terenie parafii.

Podstawowym źródłem rozprawy są kompetentnie zanalizowane przez Autora opracowania ks. Blachnickiego i Prado Floresa oraz kilku polskich autorów, twórców różnych materiałów formacyjnych w Szkołach lokalnych. Do tego trzeba doliczyć bogatą i dobrze dobraną literaturę przedmiotu oraz literaturę pomocniczą, co z pewnością wpłynęło na wysoki poziom merytoryczny pracy. W tym kontekście na uwagę zasługuje zwłaszcza oryginalne i inspirująco pastoralnie wydobyte zasady teologiczne oraz socjologiczne odkryte i realizowane w RŚŻ (szczegółowo ich walory i znaczenie przedstawiłem w pierwszej części mojej recenzji) oraz stosowanych metod, które ks. Sepioło wydobywa z nauczania Blachnickiego rozróżniając ich trzy rodzaje: metody w rozumieniu klasycznym, jako sposób realizacji celu, metody celowo dobrane i połączone w całość czyli metody rozbudowane oraz systemowe czyli skonsolidowane całe zbiory zabiegów, łączące zarówno pedagogiczne, jak i duszpasterskie metody i techniki, będące równocześnie działaniami operacyjnymi rozłożonymi w czasie. Blachnicki nazywa je czasem „drogą”. Skoro jesteśmy przy metodach, to w pkt. omawiającym metody pracy z Pismem św., zabrakło stosowanej także w RŚŻ metody Västeras. Podobnie Autor umiejętnie opisał metody pierwszego etapu formacji SESA, które, pogrupowane i spięte w jedną spójną całość, mogą stanowić pewien systemem pedagogiczny. Z kolei na szczególną uwagę zasługują pod względem *stricte* pastoralnym podsumowania,

oceny, wnioski oraz bardzo konkretne postulaty będące wynikiem przeprowadzonych analiz. Z pewnością przyczynił się do tego właściwy dobór metod badawczych jak i ich umiejętne wykorzystanie. W rezultacie przeprowadzonych badań nie sposób nie zgodzić się z Autorem, aby ponownie – a ja bym powiedział nieustannie – czerpać z łaski, która została nam dana w osobie i dziele ks. Franciszka Blachnickiego, a na jej bazie wypracowana przez polską SNE formacja, może stanowić nie tylko atrakcyjną ale niezwykle nośną pastoralnie propozycję dla zdynamizowania duszpasterstwa parafialnego oraz katechetycznego w Polsce. Kilkuletni okres solidnej formacji realizowanej w SNE może stać się przykładem skutecznej formacji parafian, w ramach której mogą powstać grupy deuterokatechumenalne. Warto jeszcze raz podkreślić – co także wybrzmiało w pracy ks. Sepioła - że SNE w swoim programie formacji podstawowej są realizacją postulatów teologii pastoralnej wypracowanej przez Blachnickiego, przyswajając sobie w praktyce jego zwrot kopernikański w koncepcji ewangelizacyjno-katechumenalnego duszpasterstwa. Jest to warunek *sine qua non* aby parafie faktycznie stawały się misyjnymi wspólnotami wspólnot. Przedstawiona praca bardzo konkretnie wskazuje co trzeba zrobić aby takimi się stawały. Praca jest zatem cennym przyczynkiem w strategii budowania parafialnej wspólnoty oraz konkretną odpowiedzią choćby na postulaty zawarte w instrukcji Kongregacji ds. Duchowieństwa z 29.06.2020 r. pt. *Nawrócenie duszpasterskie wspólnoty parafialnej w służbie misji ewangelizacyjnej Kościoła*, wzywającą parafie, aby wdrażały w większym stopniu wymiar wspólnotowy poprzez „harmonijną syntezę charyzmatów i powołań kościelnych w służbie głoszenia Ewangelii, która lepiej odpowiada dzisiejszym potrzebom ewangelizacji” (nr 1).

3. Ocena formalna

Struktura pracy jest zasadna i przejrzysta. Szczególnie podkreśliłbym zachowaną zasadę rozłączności podziału, ciągłości wynikania, harmonijności oraz źródłowości. Rozprawa jest napisana bardzo starannie, język przystępny ale nie banalny. Można powiedzieć, że Autora charakteryzuje oszczędność słowa a jednocześnie jasność wywodów, w każdym razie dla czytelnika obeznanego z przedstawianą problematyką. Bogatą bibliografię – właściwie dobraną - Autor umiejętnie wykorzystuje a przy tym wykazuje się bardzo dobrym panowaniem nad rozległym materiałem badawczym. Trzeba także zwrócić uwagę na właściwie stosowane przypisy, w miarę potrzeby wyjaśniające czy też ilustrujące przedstawiany materiał. W przypisach jednakże nie zastosowano skrótów typu tamże, jw. Na uwagę zasługują także merytoryczne wstępy i zakończenia do poszczególnych rozdziałów. Nieliczne tzw. literówki nie wpływają oczywiście na poziom dysertacji. Np. W 6. rozdz. pkt. 6. spisu treści raczej nie

chodzi o „wioski”. Zresztą na str. 215 w pt. 6. na zasadzie wpisz - kopiuj także mamy te wioski. Przydałyby się w końcu „wnioski”. Reasumując dysertacja od strony formalnej spełnia wszelkie wymagania prac promocyjnych.

4. Pytania-problemy

Krytyczna i wnikliwa lektura każdej zresztą dysertacji powinna być impulsem do stawiania pytań czy rozwiewania wątpliwości. Zwłaszcza w kontekście bardzo interesujących analiz a zwłaszcza twórczych pastoralnie wniosków i postulatów zaprezentowanych przez Autora dysertacji można by rozwinąć ciekawą dyskusję. Aby jednak nie przedłużać a jednocześnie prowokując akademicką dyskusję, którą jesteśmy winni obecnym tutaj uczestnikom publicznej obrony doktorskiej dysertacji, mam dwa, a w zasadzie trzy pytania:

- Blachnicki już w latach siedemdziesiątych ubiegłego wieku stworzył model parafii wspólnotowej wynikający z eklezjologii komunii. Swoją drogą warto było o nim wspomnieć w pracy choćby przy prezentacji ORD. W każdym razie już wiele pokoleń księży z pewnością miało okazję się z nim zapoznać na wykładach z teologii pastoralnej, nie mówiąc o tysiącach moderatorach RŚŻ którzy zostali proboszczami. Pytanie: Dlaczego (z raczej małymi wyjątkami) nie realizują tej wizji w swoich parafiach uprawiając zasadniczo duszpasterstwo typu kultycznego czy organizacyjnego?

- W ocenie merytorycznej pracy napisałem, że zabrakło mi postawy krytycznej w opisie materiałów przygotowanych do pracy „rocznej”. Dlatego mam pytanie: Czy można wydobyć jakieś braki i podsunąć jakieś sugestie w opracowywaniu kolejnych wydań materiałów dla SNE Jezusa Zmartwychwstałego? Wiem, że jest to niełatwe pytanie dla człowieka, który w zasadzie jest autorem tych materiałów?

- Pytanie trochę osobiste, ale dotyczące sztandarowego w formacji podstawowej SNE Kursu Jan, w którym dawno temu uczestniczyłem. Pamiętam po tylu latach, że dla mnie osobiście a także dla pozostałych uczestników Kursu ogromnym przeżyciem, mającym także wtedy wpływ na moje decyzje moralne było doświadczenie Góry Moria. W opisie tego kursu nie ma o nim mowy. Czy została ona „usunięta”? A jeśli tak, to dlaczego?

5. Wniosek końcowy

Podsumowując recenzję trzeba powiedzieć, że wielką wartością dysertacji jest jej zakrój zawarty w pięciu rozdziałach oraz nowatorskie ujęcie. Z pewnością jest to bardzo ambitne zamierzenie, gdyż przed Autorem stało wiele zagadnień, aby kompetentnie zrealizować

temat. Podjęty temat dysertacji jak i jego realizacja świadczą nie tylko o sporych umiejętnościach naukowo-badawczych, ale także o bogatym doświadczeniu pastoralnym jej Autora. Trzeba więc wyraźnie podkreślić, że omawiana dysertacja doktorska tak pod względem merytorycznym jak i formalnym spełnia w pełni wymagania stawiane tego typu pracom i zasługuje na wysoką ocenę a nawet na wyróżnienie. Jest to praca dojrzała i samodzielna. Zebranie wiedzy teoretycznej oraz sformułowanie konstruktywnych wniosków i postulatów pastoralnych pozwoliły Autorowi nie tylko zrealizować cel pracy ale ukazały jej oryginalność oraz podniosły jej wartość nowatorską. Doceniając wartość pracy, trzeba jednocześnie dostrzec determinację Autora, gdyż jej powstawanie związane było z intensywną pracą duszpasterską. Recenzent ma nadzieję, że praca będzie impulsem do pastoralnego nawrócenia zwłaszcza w inspirowaniu i przekonywaniu duszpasterzy oraz ich świeckich współpracowników w wcielaniu w życie polskich parafii systemu katechumenalnego. W związku z powyższym stawiam wniosek do Rady Naukowej Uniwersytetu Opolskiego o dopuszczenie ks. mgr. lic. Artura Sepioła do dalszego etapu przewodu doktorskiego.

Katowice, 04.12.2023.

ks. Michał Kozłowski